

УДК 821.161.1-31

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-1-27>

Анна ЄЛІСЕЄНКО,
 orcid.org/0000-0001-9165-7304
 кандидат філологічних наук,
 доцент кафедри мовної підготовки
 Державного біотехнологічного університету
 (Харків, Україна) anna_ieliseienko@ukr.net

БІБЛІЙНІ АЛЮЗІЇ В РОМАНІ Д.Г. ЛОУРЕНСА «ВЕСЕЛКА»

Творча спадщина Д.Г. Лоуренса неодноразово ставала об'єктом вітчизняного та зарубіжного літературознавств. Його роман «Веселка» не був оцінений сучасниками, оскільки вони не змогли розпізнати те послання, що прагнув донести до них автор. Письменник напередодні Першої світової війни зробив спробу створити «нову Біблію», тим самим вказавши на численні руйнівні процеси в житті окремої людини та суспільства в цілому. Звертаючись до Святого Письма, Лоуренс розглядає взаємини героїв крізь призму біблійних історій. Об'єктом аналізу стають два покоління сім'ї Бренгуен, у кожному з яких віруюча людина безпосередньо впливає на невіркую. Лоуренс показує як релігійність здатна збагатити внутрішній світ людини. Завдяки біблійним алюзіям роман набуває «глибини» і цілісності. У статті застосовано порівняльний та інтертекстуальний методи дослідження. Роман «Веселка» мав стати «новим Словом» для народу, охопленого Першою світовою війною. «Очищення» душі, переосмислення взаємин між чоловіком і жінкою, людиною та природою, божественним та земним здавалося можливим письменнику через звернення до Старого та Нового завітів. Духовне становлення героїв розкривається через звернення до церковного живопису. Птах фенікс, створення барельєфу Адама і Єви мають відношення до духовного становлення людини, переосмислення її ролі у взаєминах. Саме ці символи стали значущими для виявлення внутрішніх рис героїв. Лоуренс показує людину в процесі пошуку, коли її світогляд стає об'єктом впливу іншої людини. Здатність чи нездатність зберегти власні вірування багато в чому залежить від того, хто саме ставить їх під сумнів – чоловік чи жінка. Психологія жінки, її сприйняття навколишньої дійсності, здатність вплинути на світогляд та віру чоловіка сприймається як божественний дар. Жінка, яка приймає цей дар (навіть підсвідомо), поступово «вводить» у релігію чоловіка (Лідія – Том), якщо ж вона зосереджується на земному, реальному – сім'я, діти (Віл – Анна), вона здатна «погасити» віру чоловіка, навіть якщо до зустрічі з нею він був віруючою людиною. Лоуренс не заперечує взаємний вплив між чоловіком і жінкою, проте, згідно з «Веселкою», вплив жінки переважає. Лідії та Анні вдалося стати тими «янголами біля Воріт», про які йшлося у філософському вступі до роману.

Ключові слова: алюзії, релігійні мотиви, Лоуренс, «Веселка».

Anna IELISEIENKO,
 orcid.org/0000-0001-9165-7304
 Candidate of Philological Sciences,
 Associate Professor at the Department of Language Training
 State Biotechnological University
 (Kharkiv, Ukraine) anna_ieliseienko@ukr.net

BIBLICAL ALLUSIONS IN THE NOVEL “RAINBOW” BY D.H. LAWRENCE

D.H. Lawrence's creative heritage has repeatedly become the object of domestic and foreign literary studies. His novel “Rainbow” was not appreciated by contemporaries, because they could not recognize the message that the author tried to convey to them. On the eve of the First World War the writer made an attempt to create a “new Bible”, thereby pointing out numerous destructive processes in the life of an individual and society as a whole. Turning to the Holy Scriptures, Lawrence examines the relationships of the characters through the prism of biblical stories. The article attempts to trace the influence of biblical allusions on the creation of images of Lydia, Tom, Will and Anna. The object of analysis is two generations of the Brengwen family, in each of them a believer directly influences a non-believer. Lawrence shows how religiosity can enrich a person's inner world. Thanks to biblical allusions, the novel acquires “depth” and integrity. The article uses comparative and intertextual research methods. Purification of the soul, rethinking the relationship between man and woman, man and nature, divine and earthly seemed possible to the writer through the appeal to the Old and New Testaments. The spiritual formation of the heroes is revealed through an appeal to church painting. The phoenix bird, the creation of a bas-relief of Adam and Eve are related to the spiritual formation of a person, rethinking his / her role in relationships. These symbols became significant for revealing the inner traits of the heroes. Lawrence shows a person in the process of searching, when his worldview becomes the object of another person's influence. The ability or inability to maintain one's beliefs largely depends on who exactly questions them a man or a woman. A woman's psychology, her

perception of the surrounding reality, her ability to influence a man's outlook and faith is perceived as a divine gift. A woman who accepts this gift (even subconsciously) gradually "brings" her husband into religion (Lydia and Tom), but if she focuses on the family, children (Will and Anna), she is able to "extinguish" faith husband, even if he was a religious person before meeting her. Lawrence does not deny the mutual influence between man and woman, however, according to "Rainbow", the influence of the woman prevails. Lidia and Anna managed to become the "angels at the Gate" that were mentioned in the philosophical introduction to the novel.

Key words: allusions, religious motifs, Lawrence, "Rainbow".

Постановка проблеми. Творча спадщина Д.Г. Лоуренса неодноразово ставала об'єктом вітчизняного та зарубіжного літературознавств. Його роман «Веселка» не був оцінений сучасниками, оскільки вони не змогли розпізнати те послання, що прагнув донести до них автор. Письменник напередодні Першої світової війни зробив спробу створити «нову Біблію», тим самим вказавши на численні руйнівні процеси в житті окремої людини та суспільства в цілому. Звертаючись до Святого Письма, Лоуренс розглядає взаємини героїв крізь призму біблійних історій. Проблема впливу біблійних алюзій на створення образів Тома, Лідії, Вілла, Анни та Урсули розглядається вперше. Міфологічні та біблійні образи, церковний живопис, репродукція флорентійського митця Фра Анжеліко створюють особливий контекст, в якому поглиблюється та загострюється проблематика роману, образи героїв аналізуються через призму їх культурного та духовного розвитку.

Аналіз останніх досліджень. У сучасному літературознавстві творчість Лоуренса розглядалася в межах літературної традиції кінця дев'ятого початку двадцятого століття. Д.Г. Жантієва у книзі «Англійський роман ХХ століття» коротко розглядає романи Лоуренса, вказуючи на їхню нарочиту автобіографічність, критику буржуазного суспільства, порочність його основ (Жантієва, 1965). Жлуктенко Н.Ю. розглядає творчість письменника з точки зору розвитку англійського психологічного роману (Жлуктенко, 1988). Робота Жлуктенко Н.Ю. є першим фундаментальним дослідженням творчості Лоуренса в нашій країні. Українською мовою перекладений лише твір «Коханець леді Чаттерлі» (переклад С. Павличко), що безумовно вплинуло на рецензію цього та інших творів автора. Глінка Н. у праці «Міфопоетика у творчості Д.Г. Лоуренса» аналізує міфологічно парадигму в творчості Лоуренса (Глінка, 1988). Кушнірова Т. у книзі «Модернізм і постмодернізм у зарубіжній літературі» вивчає особливості створення модерністського роману на прикладі англійських творів (Кушнірова, 2018). Б. Голдштейн у праці «Світ розділений надвоє» описує життєвий шлях чотирьох письменників: Вірджинії Вульф, Еліота, Лоуренса та Форстера. Кожний розділ присвячений певному періоду

життя одного з авторів. Інтертекстуальні зв'язки майже не встановлюються. Книга має велике значення для написання детальної біографії митців (Goldstein, 2017). Найбільш близьким до цього дослідження є стаття Дж. Мейерс «Веселка і Фра Анжеліко». Автор вказує на деякі біблійні алюзії, проте не розглядає їх з точки зору їхнього впливу на створення образів у романі. Здебільшого увага приділена зіставленню символіки роману з творчістю італійського художника прерафаеліта Фра Анжеліко та його картини «Страшний суд» (Meуers, 1974). Важливе значення також має робота Собецької Н.В. «Розвиток феміністичних засад у творчості Д.Г. Лоуренса», де жіночі образи розглядаються у контексті феміністичного руху та сексуальної революції (Собецька, 2013).

Мета статті – простежити вплив біблійних алюзій на створення образів Лідії, Тома, Вілла та Анни. Об'єктом аналізу стають два покоління сім'ї Бренгуен, у кожному з яких віруюча людина безпосередньо впливає на невіруючу. Лоуренс показує як релігійність здатна збагатити внутрішній світ людини. Завдяки біблійним алюзіям роман набуває «глибини» і цілісності.

Виклад основного матеріалу. У 1913 році Лоуренс розпочав роботу над романом «Сестри». Через рік він вніс деякі правки і мав намір видати його під назвою «Обручка» (1914). Численні зміни у світогляді Лоуренса, початок Першої світової війни призвели до зміни назви роману. Письменник надавав особливого значення цьому роману. Він мав стати «новою Біблією» для народу, охопленого війною, чимось новим у мистецтві роману. 2 березня 1915 року Лоуренс писав В. Мейнелл: «Я закінчив свою "Веселку", зігнув і закріпив її. Тепер йдіть і знайдіть горщики із золотом біля її підніжжя. Я страшенно схвилюваний цим романом. Тепер його завершено. Я збираюся почати книгу про Життя – ще більше веселок, але в іншому небі. Я хочу видавати її у вигляді брошури щотижня. Це буде мій початок великої та щасливої революції» (Zyтарuk, 2002: 299).

У «Веселці» дія охоплює шістьдесят п'ять років і завершується 1905 року. Автор вказує на національний занепад, посилення індустріалізації, урбанізацію, прогрес, що знецінює життя та працю людини. В серпні 1914 року Великобри-

танія оголосила війну Німеччини. Цього ж року Лоуренс одружився з Фрідою Віклі, німкенню за походженням. Цього було достатньо, щоб британська влада запідозрила його у зв'язках із Німеччиною. Лоуренс не міг вступити на військову службу, оскільки страждав від туберкульозу. Незабаром письменник із дружиною був змушений залишити країну за наказом військової влади (підозра у шпигунстві). Важке матеріальне становище, погіршення здоров'я, війна забирали фізичні та емоційні сили Лоуренса. Письменник щиро вірив у те, що «Веселка» зможе вплинути на світогляд людей та покращить його фінансове становище. Письменник ставив собі завдання показати людину у пошуку її цілісності, Абсолюту завдяки єднанню з природою та іншими людьми. Для здійснення задуманого автор вводить у текст численні алюзії зі Старого та Нового Завітів, створюючи візуальний контекст, звертаючись до живопису.

Роман «Веселка» побачила світ 30 вересня 1915 року у британському видавництві Methuen & Co. Через півтора місяці всі копії роману були вилучені та підлягали знищенню рішенням суду в найкоротший термін через непристойність та порушення пуританської моралі. В одному з листів Лоуренс зазначав, що «Веселка» написана «іноземною мовою». Сучасники не зрозуміли цієї мови. Про вилучення роману письменник дізнався згодом, оскільки перебував закордоном. Він спробував відстояти роман, звертаючись до друзів із проханням написати колективний лист на захист роману. Проте, навіть близькі друзі не були готові його підтримати. У листопаді 1915 року він писав Едварду Маршу: «Ви швидше знущалися з роману, ніж намагалися протистояти. Це велика книга і одна з важливих книг нашою мовою. Я говорю вам, тому що я знаю це» (Zytaruk, 2002: 428). Через тиждень він відправив рукописи «Веселки» леді Оттолайн Моррелл, з проханням або зберегти їх у себе, або спалити. Він більше не міг їх бачити. Спогади про «Веселку» можна знайти в мемуарах леді Оттолайн: «Я була вражена, читаючи цей твір. Він здався мені написаним недбалим дилетантським стилем, особливо його звичка повторювати те саме слово близько десяти разів в абзаці. Я нарахувала слово “родючий”, здається, дванадцять разів на одній сторінці... Були і сильні, приголомшливої краси місця, які ніколи не йдуть з пам'яті» (Zytaruk, 2002: 314).

У листопаді Лоуренс та Фріда вирішили залишити країну та емігрувати до США. Наприкінці місяця «Веселка» побачила світ в Америці у видавництві Б.В. Хюбша (B.W. Huebsch), тоді як у Лондоні ще не було закрито судову справу за цією

книгою. «Немає пророка у своїй вітчизні» – видається найточнішим виразом, виходячи з того значення, яке Лоуренс надавав цьому роману і чим завершилася публікація. Назва роману пов'язана з єднанням протилежностей, «сонця і дощу» (Sagar, 2003: 17). Веселка співвідноситься з Вселенським потоком і уособлює біблійне пророцтво про прощення Богом людини. Вона є символом спорідненості духовного та реального, душевного та містичного, чоловічого та жіночого.

У «Веселці» розглядаються взаємини трьох поколінь сім'ї Бренгуен. Роман відкривається протиставленням чоловічих та жіночих рис. У той час як чоловік пов'язаний з природою, жінка відчуває себе скутою в «зображеному у Слові світі» (Лоуренс, 2006: 3), прагне знання, свободи, боротьби «на межі невідомого» (Лоуренс, 2006: 5).

Про перше покоління сім'ї Бренгуен відомо небагато. З чотирьох синів старший гине в морі, другий син Альфред стає художником і переїжджає до міста, третього – Френка цікавить лише «бійня за фермою». Молодший син Том захоплений фермерською діяльністю, яка, згідно з поглядами Лоуренса, є найбільш природною роботою людини, оскільки безпосередньо пов'язана з природою, народженням та смертю, фізичною працею. Жінка в сім'ї Тома завжди займала «головне становище. Чоловіки поважали її думку у всьому, що стосувалося домашнього господарства, поведінки та моралі. Жінка і була символом ідеального життя, заснованого на принципах моралі та догматах релігії. Чоловіки передовіряли їй власну совість» (Лоуренс, 2006: 25). Істинність цих філософських міркувань «перевірятиметься на достовірність» у взаєминах героїв.

Після смерті батьків Том став повноправним господарем на фермі. Він намагався перекопати себе, що може обійтися без жінки. Однак, зустрівши Лідію, хлопець відчув, що вона його доля і призначена Всесвітом для нього. Чарівний світ нереального був відкритий для Тома з моменту їх зустрічі, «ніби в нього пролили нове світло, і світло це осліпляло його, не даючи розрізнити нічого навколо, крім пекучої розпеченої нитки, що простяглася між ними, таємною і невблаганною» (Лоуренс, 2006: 64).

Лідія була родом із Польщі. Вона жила з чотирірічною дочкою Анною в будинку літнього священника, де працювала служницею. До зустрічі з цією жінкою Том відчував себе «незавершеною і підлеглою деталлю, покірною великому світопорядку», без неї, здавалося, «він перетвориться на ніщо» (Лоуренс, 2006: 67). «Упокоривши свою гординю» (Лоуренс, 2006: 68), він вирішив зро-

бити цій жінці пропозицію. Пізнього вечора він вирушив у будинок священика. Не наважуючись увійти, він спостерігав за Лідією, яка тримає дитину навколійки. Вони були освітлені золотим сяйвом. Боячись зруйнувати божественний союз матері та дитини, що нагадував «Мадонну з немовлям», Том довго не наважувався увійти до будинку. Лідія прийняла пропозицію одружитися.

Страх перед чимось новим та неминучим виник під час весілля Тома. Його почуття зіставляються з випробуваннями Ісуса, які йому судилося витерпіти в Гефсиманському саду. Він передчував «переможне увінчання та торжество», проте боявся «такої жакливої та болісної невідомості» (Лоуренс, 2006: 103). Незважаючи на певну відчуженість, поява Тома в житті Лідії дала їй можливість знайти себе в «безвільному злитті з його волею» (Лоуренс, 2006: 76). Спочатку спільного життя Том став «ніби оновлений, що лишився тягаря або знову вийшов на світ з темряви. Обіймаючи її, він відчував незламне єднання їх обох – це породжувало в ньому впевненість, божественну непорушність» (Лоуренс, 2006: 80).

У спільному житті молодої пари кохання змінювалося ненавистю, каяття – почуттям любові та єднання. Лідія була віруючою людиною. «Можна сказати, що вона вірила в Господа як у якусь таємницю, не замислюючись про Його сутність» (Лоуренс, 2006: 193). Кохання чи заперечення незбагненного виникає в кожному поколінні Бренгуенів. У дітях і онуках Тома та Лідії простежується внутрішнє тяжіння до реального чи містичного світів. На відміну від Лідії, Том тяжить до реального світу. Переживаючи задрість до тих, хто живе у місті серед освіченого суспільства, Том шкодував, що досяг успіху у своєму фермерстві. Лідія, відчувши, в чому полягає його проблема, допомогла йому її визнати та подолати. Це призвело до взаємного полум'я завершення.

Дочка Лідії Анна довгий час не сприймала Тома як батька. І тільки після єднання батьків «Анна між ними нарешті заспокоїлася душею. Переводячи погляд з батька на матір, вона запевнялася у своїй безпеці і в той же час свободі. Вона грала між стовпом вогненным і хмарним стовпом без трепету, бо і по праву, і по ліву її руку панувала міцна впевненість» (Лоуренс, 2006: 180). Лідія і Том створили веселку, під аркою якої в безпеці могло жити і розвиватися їхнє дитя. «Стовп хмарний і вогненний» узятий з Біблійної історії про мандрівку євреїв по пустелі, коли «Бог йшов перед ними вдень у стовпі хмарному, а вночі в стовпі вогненному». Біблійна алюзія символізує божественну присутність серед подружжя.

Таким чином, на шляху до досягнення божественної гармонії та цілісності Том та Лідія пройшли кілька етапів: від розчарування до перетворення та воз'єднання. Подібні стадії становлення проходять наступні покоління Бренгуенів. Однак посилюється чутливість до релігійних символів, які в новому поколінні набувають великої значущості та обумовлюють кризу духовного становлення, пошук особистого «я» у світовому просторі, потребу в незалежності та свободі. І якщо старше покоління приймає релігію, не замислюючись про суть і значення її символів, молоде покоління «нищить» старі догми, ставлячи під сумнів Святе Письмо, прагнучи відшукати правду та істину серед фальші навколишнього світу, знайти себе і створити світ навколо, гідний тієї особи, яка його створює. Такою людиною стає дочка Лідії Анна.

Можемо простежити різницю, яка стає очевидною при зіставленні шкільного життя Тома (батька) та дочки (Анни). Для Тома було неможливо запам'ятати і усвідомлено вимовити навіть кілька рядків з підручника. Його мати була глибоко засмучена, коли одного разу хлопчик з упевненістю заявив, що його голова – качан капусти і місце йому на грядці, після чого з неприхованим задоволенням зайнявся фермерськими справами. Єдиною яскравою подією стала його дружба з хворим хлопчиком, подібна до дружби Давида та Йонатана. Релігійні питання ніколи не виникали у свідомості Тома. Він їм не надавав значення. У Анни є здібності до латини та французької. Їй легко дається навчання, якщо вона відноситься до предмета з цікавістю. Навіть молитву латиною вона не може вимовляти автоматично. Кожен рядок викликає різні відчуття. Релігійне вчення загалом ставиться під сумнів.

У вісімнадцять років Анна познайомилася з племінником її батька Віллом, який переїхав до Ілкестона для роботи на мереживній фабриці художником-конструктором. У день їхнього знайомства він супроводжував Анну та її брата дорогою до церкви. Вілл голосно і з неприхованим задоволенням співав псалми разом із церковним хором, що викликало сміх у Анни та засудження з боку парафіян. Так почалася їхня спільна історія, «придивившись один до одного, вони побачили один одного – чужі і в той же час близькі, дуже близькі, і, як яструб у стрімкому падінні, що кинувся, що канув униз, вони канули в темний вогонь» (Лоуренс, 2006: 221). Вілл захоплювався різьбленням по дереву. Він вирізав для Анни штемпель для олії, на якому височів птах-фенікс.

Молодий чоловік також працював над барельєфом для церкви із зображенням створення Єви. Звернімо увагу на очевидний зв'язок першої (створення фенікса) та другої (барельєф Адама та Єви) роботи Вілла. За легендою птах Фенікс жив у Райському саду і його гніздо знаходилося в рожевому кущі. Під час вигнання Адама та Єви з меч ангела, що вигнав їх із раю, вирвалася іскра, яка запалила гніздо цього птаха. Фенікс згорів, після чого відродився з попелу. Він символізує оновлення, Сонце, життя в раю, тріумф вічного життя, воскресіння Ісуса Христа, перемогу над смертю, Діву Марію. Всі ці символи неодноразово повторюватимуться в романі.

Молоді люди вирішують одружитися. На весіллі батько Анни Том говорить промову, в якій висловлюються роздуми про чоловіка і жінку як єдине ціле. Батька нареченої часто перебивають гості. Суть його слів важлива для розуміння проблематики роману та розгляду образу ангела, що є втіленням жіночого та чоловічого початків. Том висловлює думку, що шлюб існує тільки на землі, на небесах його немає і чоловік з жінкою, які досягли єднання, після смерті стають ангелом. Гості не зрозуміли Тома Бренгуена і почали розповідати свої історії з життя, пов'язані з ангелами і дитячими витівками. Батько Анни згадав, як у шкільному театрі грав роль Веельзевула, голови демонів (згідно з Новим Заповітом). Так, в одному фрагменті виникають дві протилежні біблійні алюзії – ангела та демона.

Шоста глава роману має назву «*Anna Victrix*», що в перекладі з латини означає «переможниця». Саме переможницею відчувала себе Анна у перші дні подружнього життя. Вілл взяв відпустку на кілька тижнів, щоб вони вдвох могли добре розпорядитися медовим місяцем і провести його вдома. Проте нескінчений відпочинок приносив задоволення лише Анні. Вілла ж переслідувало почуття провини за безрозсудно витрачений час. Він порівнюється з Ноем, який жив у безпеці ковчега, коли все навколо поглинула хвиля. Іноді йому здавалося, що небеса розкрилися і впали на землю і вони з дружиною сидять серед руїн у світі абсолютно новому, де інші мешканці загинули під уламками, а вони єдині, хто, на щастя, вижив. «Він стояв і стежив, усміхаючись широко і здивовано, як кам'яні скрижалі котяться під гору, підстрибуючи, зіштовхуючись, розбиваючись один за одним, назавжди скинуті» (Лоуренс, 2006: 284) з гори. У цьому фрагменті згадуються скрижалі Завіту (10 заповідей), які Мойсей отримав від Бога на горі Сінай. Спустившись з гори, пророк побачив, що ізраїльтяни увірували в нове божество –

золотого тільця. Мойсей у гніві розбив скрижалі, після чого висік із каменю нові й піднявся на гору вдруге. «Скрижалі» Вілла також розбиті, проте незабаром він спробує «створити нові». Він відчував гріховність такого життя. Його тішила думка, що його гріх «може бути цілком прощений», якщо вони житимуть у взаємній любові, «загоряючись від загального полум'я і не згоряючи, як Господь у невипаленій купині» (Лоуренс, 2006: 286). Ця біблійна алюзія пов'язана із процитованою вище історією Мойсея. Коли пророк пас овець недалеко від гори Сінай, він побачив кущ, що горить, але не згорає, через який до нього з'явився Бог, покликавши його вивести ізраїльтян з Єгипту на землю Обітовану. Обидві алюзії взяті зі Старого Завіту і вказують на божественний зв'язок, угоду між Богом та людиною.

Щонеділі подружжя відвідувало недільну службу. І якщо Вілла надихала сама думка про церкву, Анна, як у дитинстві, почала відчувати ворожість до церковної фальші. Чоловік був байдужий до проповіді та вчень, він шукав там почуття темного, безіменного, що одухотворюють великі та повні пристрасті містерії. Для нього істина полягала в його союзі з дружиною та церквою, що давало йому почуття розуміння нескінченного, Абсолюту. Для Анни думка про душу «змішувалася» з думкою про власну окрему та самостійну особистість, тоді як Вілл ігнорував свою індивідуальність, навіть відкидав її. Його душа в тасмничій напівтемряві церкви «жила і здійснювалася, вивільнялася, подібно до потойбічної істоти». Відчуваючи заздрість до його здатності «здійнятися» над реальністю, до «тріумфальної свободи його душі», Анна спробувала «знищити в ньому цю особливість» (Лоуренс, 2006: 304).

Перша «битва» відбулася в церкві, коли Вілл з незрозумілим натхненням і радістю дивився на маленьке вітражне віконце із зображенням ягня зі прапором. Фігурка поширювала дивовижне та повне сенсу сяйво. Анна відчула зв'язок між її чоловіком і фігуркою ягня на вітражі, що символізує Христа. «І раптово сяйво ягня зі прапором засліпило її. Раптом вона зазнала могутнього містичного пориву, сила давнього вчення проникла в неї, перенесла її в інший вимір. Але вона, обурюючись, чинила опір цьому. Поступово фігурка знову перетворилася лише на простодушного ягняти на склі, а Анну охопила темна і запекла ненависть до чоловіка. Що це він так сяє, куди так натхненно мчить думкою? Вона різко сіпнула, штовхнувши його, і, вдавши, що шукає рукавичку, що впала, стала мацати підлогу біля його ніг» (Лоуренс, 2006: 305).

Анна ще могла стримати ненависть і не висловлювала свого невдоволення чоловікові. Тому Вілл все такий розсіяний, що було їй нестерпно приймався за вивчення тлумачення молитовних текстів і занурювався в книгу посвячену церковному живопису. Його дружина захоплено розглядала з ним ілюстрації, які одночасно викликали в ній інтерес і протест. Важливим є діалог між подружжям щодо Пієти. Рани на тілі Христа вона вважала огидними і відкидала їхнє символічне значення. Заперечення Пієти пов'язане з відмовою Анни від багатьох християнських символів, головним чином від тих, що пов'язані з життям, смертю та воскресінням Ісуса Христа (згадаймо роздратування, викликане деякими рядками з «Аве Марії», знуцання над ягням у церкві тощо). Надалі візуальним втіленням їхньої сварки стане «Суперечка про Чашу» Рафаеля, до якого поглядом прикутий Вілл. Ця картина Рафаеля Санті більш відома як «Диспута» або «Суперечка про Святе Причастя» (1509) між номіналістами та реалістами щодо втілення хліба та вина у тіло та кров Христа.

У першому зіткненні між подружжям здобула перемогу Анна. З того часу Вілл намагався приховати свою пристрасть до церкви та церковного живопису. Вирушивши до рідного Ноттінгему, він виявив у книжковій лавці «скарб» – книгу про Бамбергський собор із прекрасними скульптурами жінок з коронами та хвилястими кучерями. Анна знову висміяла захоплення чоловіка. Дівчина відчувала, що тепер він «відкривався їй як темна її протилежність, саме протилежність, а не доповнення» (Лоуренс, 2006: 324). Наступним випробуванням стала біблійна історія про перше чудо, яке створив Ісус, перетворивши воду на вино на весіллі в Кані Галілейській. Анна вказувала на дощову воду, яка не могла стати виноградним соком. Вілл відчував душевні муки. Він хотів вірити у перетворення води на вино. Розум підказував йому, що дружина має рацію, душа ж продовжувала вірити.

Важливим, переломним моментом у взаєминах Вілла та Анни стала сварка щодо барельєфа Адама та Єви, де Анна вказує на те, що Єва у роботі чоловіка схожа на «ляльку» та «маріонетку» та заперечує можливість створення Жінки з ребра Чоловіка. Вілл спалив барельєф Адама та Єви. Не чекаючи такого вчинку від чоловіка, вона проплакала весь день і очистилася душею. «З попелу цього болю, народився новий слабкий вогник кохання (зв'язок з створеним Віллом феніксом, що відроджується з попелу – А.Є.). Розмовляючи, вона раптом зрозуміла, що завагітніла. Душу її пронизало тремтіння здивування та упередження.

Новий етап у взаєминах Анни та Вілла пов'язаний з вагітністю дівчини. Похмурий настрій чоловіка не дозволяв Анні поділитися з ним радісною новиною. Якось Анна побачила, як чоловік розглядав репродукцію Фра Анжеліко «Сходження блаженних до раю». Твір італійського художника викликав у неї захоплення. Анна проводить дні на самоті. «Коли поряд немає нікого, з ким можна розділити цю радість, а ненаситній душі хочеться танцювати і пустувати, душа танцює перед Невідомим. Раптом вона зрозуміла, що хочеться їй саме цього. Вагітна, вона танцювала у себе в спальні, на самоті, здіймаючи руки, всім тілом прагнучи до Невідомого, Небаченого, до невидимого Творця, який зробив її своєю обраницею, до того, хто володів її душею» (Лоуренс, 2006: 351).

Подібне занурення у власне бачення, пошук Всевишнього відчуває і Анна. Через кілька днів вона знову віддається танцю, звертаючись до «невидимого Творця». Думки про чоловіка, який би не схвалив її вчинок, змішалися зі спогадом про біблійну історію, в якій Давид «танцював перед Господом, у захваті зриваючи з себе одяг. Навіщо йому було оголюватися перед Мелхолою, простою, звичайною жінкою? Він оголювався перед Господом» (Лоуренс, 2006: 351). Анна згадує наступний фрагмент з Біблії: «Коли ковчег заповіту Господнього входив у місто Давида, Мелхола, дочка Саулова, дивилася у вікно і, побачивши царя Давида, що стрибає та веселиться, принижила його в серці своєму». «Коли Давид повернувся, щоб благословити свій дім, то Мелхола, дочка Саула, вийшла до нього назустріч і сказала: Як відзначився сьогодні цар Ізраїлів, оголившись сьогодні перед очима рабинь рабів своїх, як оголюється якась порожня людина! І сказав Давид до Мелхоли: Перед Господом, який вважав за краще батька твого та всього дому його, утвердивши мене вождем народу Господнього, Ізраїля; перед Господом гратиму та танцюватиму; і я ще більше принижуся, і зроблюсь ще нікчемнішим в очах моїх, і перед служницями, про яких ти говориш, я буду славний» (2Цар. 6: 20–23). Анна в душі «гордовито» сміється над Віллом, порівнює його з Саулом, що «пишається своєю царською владою», вважає його негідним «тягатися з нею» (Лоуренс, 2006: 352). Танок Анни не випадково викликаний реакцією на репродукцію Фра Анжеліко, де праведні відокремлені від грішників відкритими могилами, розташованими в центрі картини. Праведні, взявшись за руки, танцюють перед Всевишнім, створюючи коло, тоді як сатана жене грішників у пекло.

Висновки. Роман «Веселка» мав стати «новим Словом» для народу, охопленого Першою світовою війною. «Очищення» душі, переосмислення взаємин між чоловіком і жінкою, людиною та природою, божественним та земним здавалося можливим письменнику через звернення до Старого та Нового завітів. В статті робиться спроба вперше розглянути образи Тома, Лідії, Вілла та Анни в контексті релігійного та культурного розвитку. Духовне становлення героїв розкривається через звернення до церковного живопису. Птах фенікс, створення барельєфу Адама і Єви мають відношення до духовного становлення людини, переосмислення її ролі у взаєминах. Саме ці символи стали значущими для виявлення внутрішніх рис героїв. Лоуренс показує людину в процесі пошуку, коли її світогляд стає об'єктом впливу

іншої людини. Здатність чи нездатність зберегти власні вірування багато в чому залежить від того, хто саме ставить їх під сумнів – чоловік чи жінка. Психологія жінки, її сприйняття навколишньої дійсності, здатність вплинути на світогляд та віру чоловіка сприймається як божественний дар. Жінка, яка приймає цей дар (навіть підсвідомо), поступово «вводить» у релігію чоловіка (Лідія – Том), якщо ж вона зосереджується на земному, реальному – сім'я, діти (Вілл – Анна), вона здатна «погасити» віру чоловіка, навіть якщо до зустрічі з нею він був віруючою людиною. Лоуренс не заперечує взаємний вплив між чоловіком і жінкою, проте, згідно з «Веселкою», вплив жінки переважає. Лідії та Анні вдалося стати тими «янгелами біля Воріт», про які йшлося у філософському вступі до роману.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глінка Н. О. Міфопоетика у творчості Д.Г. Лоуренса. *Наукові записки*. 1988. Вип. 4. С. 126–129.
2. Жлуктенко Н. Ю. Английский психологический роман XX века : монографія. Київ : Вища школа, 1988. 117 с.
3. Кушнірова Т. Модернізм і постмодернізм у зарубіжній літературі. Полтава : Полтавський національний університет. 2018. 112 с.
4. Собецька Н. В. Розвиток феміністичних засад у творчості Д.Г. Лоуренса. *Вісник Житомирського державного університету*. 2013. Вип. 5 (7). С. 217–221.
5. Goldstein B. *The world broke in two*. New York : Henry Holt and company, 2017.
6. Meyers J. *The Rainbow and Fra Angelico*. *The D.H. Lawrence Review*. 1974. Vol. 7 (2). P. 139–155.
7. Lawrence D. *The Rainbow*. Great Britain : Wordsworth Classics, 2001, 426 p.
8. Sagar K. *D.H. Lawrence's paintings*. London : Chaucer Press, 2003, 160 p.
9. Zytaruk T. *The Letters of D.H. Lawrence. 1913-16*. United Kingdom : Cambridge University Press, 2002, 691 p.

REFERENCES

1. Hlinka N. (1988). *Mifopoetyka u tvorchosti D.H. Lourensa [Mythpoetics in Lawrence's works]*. *Naukovi zapysky*, 4, pp. 126–129 [in Ukrainian].
2. Zhluktenko N. (1988). *Anhlyjskyj psykholohycheskyj roman XX veka [English psychological novel of XX century]*. Kyiv: Vyscha shkola, 117 p. [in Ukrainian].
3. Kushnirova T. (2018). *Modernizm i postmodernizm u zarubizhnij literaturi [Modernism and postmodernism in foreign literature]*. Poltava, 112 p. [in Ukrainian].
4. Sobetska N. (2013). *Rozvytok feministychnykh zasad u tvorchosti D.H. Lourensa [Development of feminist aspects in the works by Lawrence]*. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu*, 5 (7), pp. 217–221. [in Ukrainian].
5. Goldstein B. (2017). *The world broke in two*. New York: Henry Holt and company, 351 p.
6. Meyers J. (1974). *The Rainbow and Fra Angelico*. *The D.H. Lawrence Review*, 7 (2), pp. 139–155.
7. Lawrence D. (2001). *The Rainbow*. Great Britain: Wordsworth Classics, 426 p.
8. Sagar K. (2003). *D.H. Lawrence's paintings*. London: Chaucer Press, 160 p.
9. Zytaruk T. (2002). *The Letters of D.H. Lawrence. 1913-16*. United Kingdom: Cambridge University Press, 691 p.